

Ny og forbedret AFP:

Den nye AFP-ordningen skal tette hull og sikre pensjon til de kommende generasjonene

LO-lederen:

Vi trygger din pensjon

I over 30 år har AFP sikret pensjonen til sliterne i norsk arbeidsliv. Nå skal vi forbedre og utvide ordningen for de neste tiårene, så flere kan gå av med en verdig pensjon.

AFP er en god, livsvarig pensjonsytelse som er viktig for arbeidsfolk med et langt arbeidsliv bak seg. I dag går dessverre for mange ansatte i privat sektor glipp av AFP-ordningen på tampen av yrkeslivet. Undersøkelser viser at så mange som én av fire som jobbet i en AFP-bedrift som 55-åring, likevel ikke kvalifiserte til å gå av med avtalefestet pensjon som 62-åring.

Blir du syk eller mister jobben, kan mulighetene for å gå av med AFP forsvinne. Historiene om de som ikke har fått AFP fordi de ikke har jobbet sju av de siste ni årene i en bedrift med AFP-ordning, er altfor mange. LO ønsker å tette disse hullene.

Flere vil få AFP

Sammen med NHO har vi laget en utredning som viser at det er mulig at flere får AFP når arbeidslivet er slutt:

- En ny AFP vil tette hull og hindre at man uforskyldt mister hele ytelsen selv etter mange år i bedriften. Den vil gjøre AFP mer forutsigbar og gi større trygghet for fremtidig pensjon.
- Det innebærer en ytelse som er nært knyttet til tid som ansatt i AFP-bedrift. Man får opptjening for hvert år man jobber i en bedrift med tariffavtale.
- AFP-ytelsen vil bli gradert i forhold til hvor lenge man har jobbet i en bedrift med tariffavtale.
- Det vil tydeliggjøre viktigheten av å ha tariffavtale, også for yngre arbeidstakere, og kunne bidra til en økt organisasjonsgrad.

Det utredningen viser, er at den nye ordningen vil bli mer rettferdig og at alle årene man har jobbet i en bedrift med AFP vil telle for å kvalifisere til AFP. Nå får du enten full AFP eller ingen AFP. I fremtiden vil det være en gradert ytelse. På den måten sikrer vi at langt flere får AFP.

Samtidig vil en overgangsordning sikre at de aller fleste som skal gå av med AFP de nærmeste årene vil

få det samme som med dagens ordning. Den store forskjellen er at den blir langt tryggere. De som regner med å få dagens AFP vil få om lag det samme som i dag.

Politisk velvilje

LO har lenge jobbet for en ny ordning som sikrer at flere får AFP, men skal vi få til dette, er vi avhengig av trepartssamarbeidet. I åtte år har vi hatt en regjering som ikke har hatt vilje til å komme oss i møte, deriblant med et parti som har sagt at det vil avvikle hele ordningen. Holdningen hos de rødgrønne partiene er en annen. De vil jobbe med partene i arbeidslivet for å sikre en ny og mer rettferdig AFP. Det gir oss et godt utgangspunkt for å komme frem til en ny ordning som tetter hullene.

Vi tetter hull og gjør AFP mer forutsigbar, som dermed vil gi større trygghet for fremtidig pensjon. AFP-ordningen blir like mye verd uansett alder og arbeidsplass. Vi tror at flere bedrifter vil se nytten av en tariffavtale, særlig for yngre arbeidstakere. Det vil bidra til en økt organisasjonsgrad, kanskje særlig i kvinnedominerte bransjer. Ny AFP vil gjøre pensjon mer rettferdig og forutsigbar for mange i norsk arbeidsliv.

Endringer i AFP må forhandles om, og skal vi få med oss NHO på det må det gjøres gjennom et tariffoppgjør. Til syvende og sist er det dere, LOs medlemmer, som avgjør hvordan og når dette skal skje gjennom diskusjonen som nå må tas i forbundene.

*Peggy Hessen Følsvik,
LO-leder*

En tryggere ordning

Med reformert AFP får alle år i en AFP-bedrift betydning. I dagens ordning er det bare de siste ni årene før 62 år som avgjør om du kan få AFP eller ikke.

Endringen vil skje gradvis over de neste 40 årene, siden datagrunnlaget ikke er godt nok tilbake i tid. Deler av AFP-pensjonen bestemmes av all opptjening i folketrygden frem til 2015, mens resten bestemmes av lønn og tilknytning til AFP-bedrift etter 2015. Med reformert AFP vil alle som har vært i en AFP-bedrift etter 2015 kunne få en AFP-pensjon. Nivået vil variere med hvor mange år man har i ordningen. Det viktigste er at ordningen vil bli langt tryggere enn i dag. Særlig er det viktig for de som i dag faller helt ut.

Lang overgangsordning

Det man får i AFP vil være bestemt av tiden i jobb i en AFP-bedrift fra 2015 og til dagen du blir 62 år. De første årene vil de fleste få om lag det samme som med dagens ordning. Det store flertallet vil ha alle mulige opptjeningsår i ordningen.

Den største forskjellen er at du kan være langt tryggere på å få AFP-pensjon. Det er fordi de fleste krav som i dag gjør at en del ikke får AFP blir fjernet.

Også de første årene vil noen kunne ha færre år i AFP-bedrift etter 2015 enn det som er mulig. Mange av disse mister alt i dag, fordi de faller ut mot slutten av yrkeslivet. De vil nå få AFP likevel. En del av dem som i dag vil klare dagens krav, vil kunne få mindre enn med dagens ordning. En som er født i 1963 og har 8 av 10 mulige år i AFP-bedrift fra 2015 vil få 80 % (8 av 10) i AFP-pensjon.

Langt flere vil få AFP

Mange vil få full opptjening også i fremtiden. Men over tid vil det bli flere som ikke har alle år i AFP-bedrift etter 2015. De vil da ikke få like stor opptjening i den nye ordningen. For de som i dag er

50 år, er AFP-pensjonen en usikker størrelse. Enten får man alt, eller så får man ingenting. Men ingen vet hvilken gruppe man vil havne i. Med den nye ordningen kan du være langt tryggere på at du vil få AFP-pensjon, selv om nivået på pensjonen vil avhenge av tilknytningen din til en AFP-bedrift.

For de aller yngste i arbeidslivet i dag vil AFP bli en ordning som fullt avhenger av antall år i en AFP-bedrift. De som ikke hadde begynt å jobbe før 2015, vil få hele AFP-pensjonen bestemt av dette. Det er ingen unge som med dagens ordning kan forvente å få AFP i fremtiden. Med reformert AFP vil AFP-ordningen være viktig for pensjonen uansett hvor gammel du er.

Opptjeningsatts avgjør

Hvor god den reformerte AFP-pensjonen vil bli avhenger av opptjeningsattsatsen. LO krever at de som i fremtiden har full opptjening skal få det samme som i dagens ordning.

Naemy (29):

– Jeg vil ha på plass den nye AFP-ordningen raskt

– Dette har mye å si for veldig mange arbeidstakere, så jeg håper dette blir tatt tak i raskt, slik at vi snart kan ha en ny AFP-ordning på plass, sier renholder Naemy Trandum Aasen.

Naemy Trandum Aasen er ansatt i renholdsbedriften Eir. Hun er også tillitsvalgt medlem i Norsk Arbeidsmandsforbund (NAF).

Naemy har engasjert seg i flere viktige pensjonsspørsmål for ansatte i servicebransjen også tidligere. Nå er hun helt klar på at den nye AFP-ordningen blir en kraftig forbedring for veldig mange.

– Dette ser veldig bra ut, og det blir et kjempegodt og forbedret alternativ til dagens ordning. Det er altfor mange som av ulike årsaker faller utenfor den AFP-ordningen vi har nå, og forslaget til ny AFP tetter mange av hullene i den nåværende ordningen, sier Trandum Aasen.

Skjermer de eldste ved nedbemanning

Hun forteller at hun som tillitsvalgt har sett mange miste AFP-tillegget like før pensjonsalder. Og i en del tilfeller har de måttet lage egne avtaler ved nedbemanninger for å sikre pensjonen til noen ansatte.

– Vi har inngått avtaler om å skjerme medarbeidere som nærmer seg 60 år, selv om de kanskje ikke har hatt lengst ansiennitet, slik at de ikke skulle miste AFP fordi de ikke jobbet sju av de ni siste årene i perioden mellom de er 55 og 62 år. Det har vi gjort det for å hindre at noen av de eldste skulle tape millionbeløp i pensjon på tampen av yrkeslivet, forteller den NAF-tillitsvalgte.

Unngå å straffe de som blir syke

Naemy Trandum Aasen forteller også om tilfeller der ansatte som er blitt syke etter fylte 55 år har mistet AFP-tillegget, selv om de har jobbet i kanskje 35 år før dette.

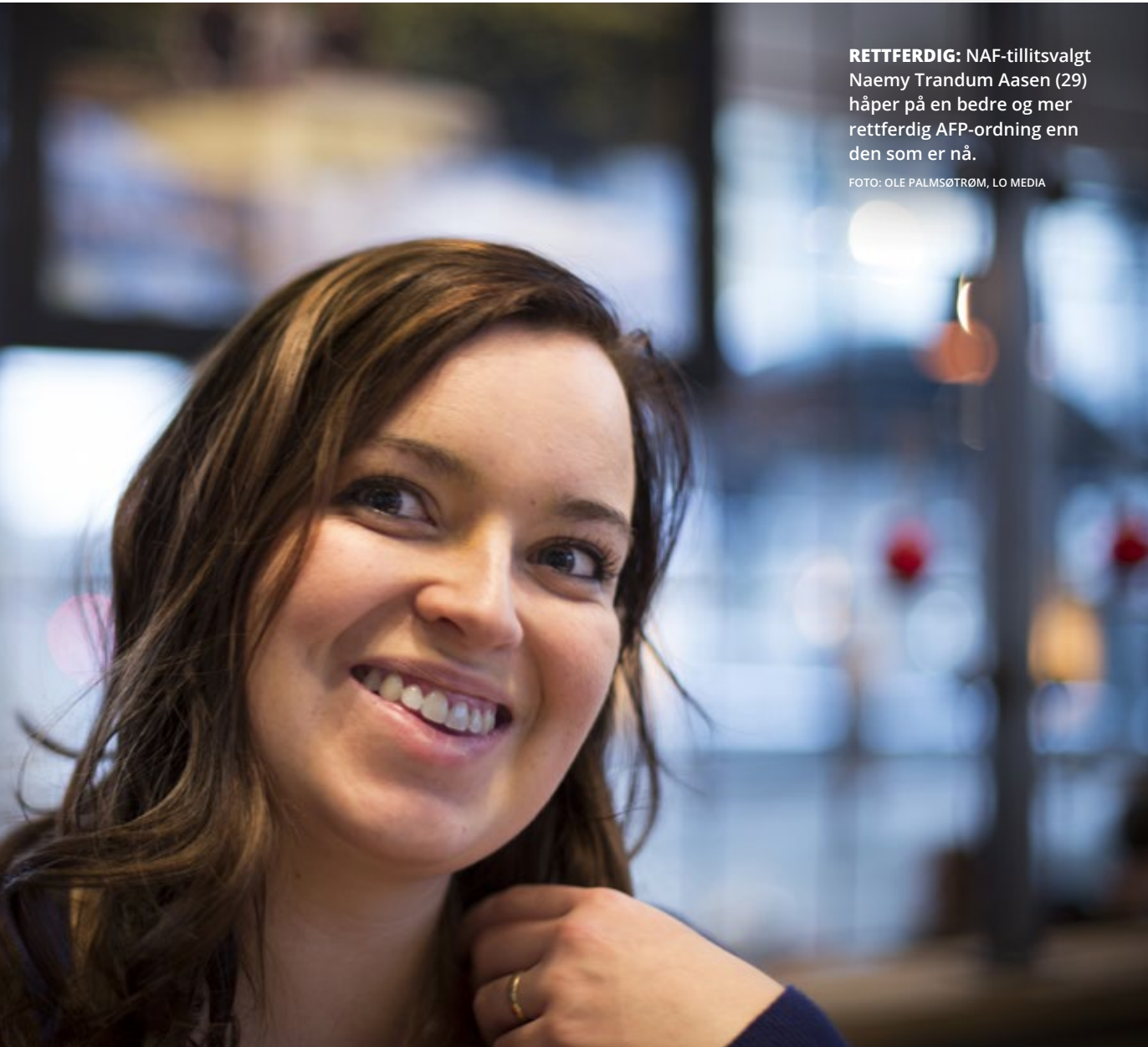
– Å tette disse hullene er særlig viktig for dem som sliter. Vi håper alle å være friske og jobbe helt frem til pensjonsalder, men så skjer det plutselig noe som endrer livet totalt, og da må vi unngå å straffe folk unødig for at de blir syke, sier hun.

AFP-ordningen er en viktig del av den totale pensjonen til alle som jobber i

Vi håper alle å være friske og jobbe helt frem til pensjonsalder, men så skjer det plutselig noe som endrer livet totalt, og da må vi unngå å straffe folk unødig for at de blir syke.

Naemy Trandum Aasen, renholder og tillitsvalgt i Norsk Arbeidsmandsforbund (NAF).

RETTFERDIG: NAF-tillitsvalgt Naemy Trandum Aasen (29) håper på en bedre og mer rettferdig AFP-ordning enn den som er nå.

FOTO: OLE PALMSØTRØM, LO MEDIA

tariffbedrifter. Sammen med utbetaling fra Folketrygden og fra tjenestepensjonsordningen, er AFP-tillegget det man skal leve av etter at arbeidslivet er over. Gjennom den såkalte levealdersjusteringen i pensjonsreformen, er utbetalingen fra folketrygden mindre nå enn tidligere hvis man velger å gå av tidlig. Flere av endringene i pensjonssystemet rammer

særlig de yngste i arbeidslivet.

– Vi som er unge er straffet gjennom flere innstramminger i pensjonsordningene. Jeg håper derfor at min generasjon kan dra nytte av en bedre og mer rettferdig AFP-ordning enn den vi har nå, sier Naemy Trandum Aasen, som håper den nye ordningen kan være på plass så raskt som mulig.

– Siden dette gjelder så mange arbeidstakere, håper jeg dette kan være på plass så raskt som bare mulig. Og siden det er en ordning for dem som er i tariffbedrifter, kan det kanskje også bidra til økt rekruttering til fagbevegelsen, legger hun til.

Her er AFP-hullene som skal tettes

AFP-evalueringen som kom i 2017 avdekket flere huller som LO og NHO har vært enige om å tette for å forbedre ordningen. Her er noen av de viktigste:

Fra «Alt eller ingenting» til opptjening

Den store endringen er at ordningen legges om fra en ordning du kvalifiserer for, til en ordning der du tjener opp et AFP-tillegg til pensjonen din. De som kvalifiserer får en god pensjon. Men alt for mange faller ut og da får de ingenting. For å kvalifisere for AFP nå, må du ha vært ansatt i en bedrift med AFP-avtale i sju av de siste ni årene før du fyller 62 år. Mister du jobben, er sjansen stor for at du kan falle ut av ordningen, siden du da kanskje ikke jobber i en AFP-bedrift sju av de ni siste årene. For å motta AFP må du være reell arbeidstaker. Det vil si at du fysisk er på jobb og utfører arbeid.

I den nye ordningen tjener man opp AFP-pensjon gjennom hele yrkeslivet når man er i en tariffbedrift. Det betyr at også arbeid tidlig i yrkeslivet regnes med når AFP-tillegget skal beregnes. Det betyr for

eksempel at ti år i en AFP-bedrift fra du er 30 til 40 år, sikrer deg AFP, selv om du skulle jobbe et sted som ikke har tariffavtale fra du er 40 år og frem til pensjonsalder. De som bare har noen få år i AFP-bedrift på slutten av yrkeslivet vil få mindre i fremtiden.

De som er i en AFP-bedrift i store deler av yrkeslivet vil få om lag det samme som i dag.

Nåværende ordning er streng

Det er en svakhet ved ordningen at veldig mange mister AFP på tampen av arbeidslivet. Selv om du kan ha både 30 og 40 års ansiennitet i en AFP-bedrift mister du AFP-pensjonen hvis du ikke er fysisk til stede på jobb minst sju av de ni siste årene. Det betyr at ansatte som går lenge sykmeldte, blir arbeidsledige eller av andre grunner ute av en AFP-bedrift mer enn to år de siste ni årene mister retten til AFP. Dette skal rettes opp i ved å gjøre ordningen om til en opptjeningsordning.

Hindrer jobbytter på tampen

Av samme grunner som ovenfor gjør kvalifiseringsordningen at det er ekstra van-

skelig for medarbeidere over 55 år å skifte jobb. Konsekvensene kan bli store om man skifter til en bedrift uten tariffavtale de siste årene før pensjonering. En opp-tjeningsordning vil gjøre konsekvensene av et slikt jobbytte mye mindre.

Unge vil også få glede av AFP

Bedrifter med mange unge ansatte som slutter i bedriften før de ble 62 år, får lite igjen for AFP-ordningen de betaler inn på. Det kan bidra til at færre organiserer seg. I en frisørsalong er det de færreste som jobber til de er 62 år.

Overgangsordning tetter hull fra dag 1

Den nye ordningen vil tette alle disse hullene med en gang. En som i dag vil miste AFP fordi hun mangler noen få uker i ansiennitet vil få nesten full AFP-pensjon. Samtidig vil det være en lang overgangsordning, som sikrer at de fleste som skal gå av med AFP de neste ti årene vil få omtrent det samme som de ville fått med dagens ordning. Den store forskjellen for disse er at de nå kan være langt tryggere på å få AFP uansett hva som skjer mot slutten av yrkeslivet.

I tariffoppgjøret 2018 ble partene enige om å utarbeide en ny AFP-modell, og de satte opp en ønskeliste for ordningen:

- ✓ AFP-ordningen skal være en opptjeningsordning der tid i en AFP-bedrift er avgjørende for ytelsen.
- ✓ Ytelsene opprettholdes på dagens nivå.
- ✓ Bedriftenes utgifter skal ikke øke.
- ✓ Ordningen må bli mer rettferdig og forutsigbar for både arbeidstakere og arbeidsgivere.
- ✓ Ordningen må være attraktiv for arbeidstaker og arbeidsgiver og bidra til høy organisasjonsgrad.
- ✓ Ordningen må være økonomisk solid over tid.
- ✓ Ordningen må støtte opp under pensjonsreformen ved at det skal lønne seg å være i arbeid.
- ✓ Ordningen må fungere som del av et helhetlig pensjonssystem og bidra til å fremme mobilitet.
- ✓ Ordningen må være kjønnsnøytral.
- ✓ Langt færre vil uforskyldt miste ytelsen selv etter mange år i en AFP-bedrift.
- ✓ Yngre arbeidstakere vil nyte godt av AFP ordningen.
- ✓ AFP vil bli mer forutsigbar og gi større trygghet for fremtidig pensjon.

Staten må bidra hvis det skal

bli en ny AFP-ordning

En ny AFP-ordning er avhengig av bidrag fra staten. Og i motsetning til den avtroppende regjeringen er partiene på rødgrønn side positive til at staten skal bidra med penger for å få på plass en ny AFP.

En overgang fra gammel til ny AFP vil medføre at langt flere arbeidstakere vil kvalifisere for AFP-pensjon. Dagens ordning omfatter cirka 22 prosent av alderspensjonistene i privat sektor, mens beregninger viser at 66 prosent i fremtida vil kunne være omfattet av den nye ordningen. Det igjen vil føre til økte kostnader i form av utbetalte pensjonskroner. Det er tre måter dette kan finansieres på, hver for seg, eller som en kombinasjon:

- Økte innbetalinger fra bedriftene.
- Lavere utbetalinger til de som får AFP.
- Økt betaling fra staten.

De rødgrønne lover penger

Staten må bidra med mer penger inn i ordningen for å få på plass en ny AFP. Statens bidrag er på en tredel av utbetalingene til den enkelte AFP-er. I valgkampen tok både fagbevegelsen og de rødgrønne partiene til motmæle etter at statsminister Erna Solberg (H) sa nei til å øke det statlige bidraget.

Ap-leder Jonas Gahr Støre har lovet at en rødgrønn regjering vil være med og

betale for en ny og reformert AFP-ordning. Partiet støtter LOs forslag om å øke statens bidrag for en rettferdig og mer forutsigbar ordning.

– Vi har ikke tatt stilling til finansieringen ennå, men det er naturlig å sette seg ned med partene i arbeidslivet og finne gode løsninger, har Rigmor Aasrud, arbeidspolitisk talsperson i Ap, uttalt til FriFagbevegelse.

SV har programfestet at staten skal delta aktivt for å få på plass gode ordninger for AFP. Partiet støtter utredningen fra LO og NHO.

Senterpartiet støtter også at staten skal være med på å få på plass en ny ordning.

– Vi er tilhengere av å gjøre AFP-ordningen mer rettferdig. Det vil koste mer penger også over statsbudsjettet. Hvor mye staten skal bidra med blir et prioriterspørsmål i statsbudsjettene, sier Per Olaf Lundteigen til FriFagbevegelse.

Rødt og leder Bjørnar Moxnes ønsker en ny og forbedret AFP med økt statlig bidrag. Partiet mener det er bra dersom en ny utredning sørger for å tette hullene i dagens ordning. MDG vil i samarbeid med LO og NHO vurdere å støtte den nye ordningen. I hvor stor grad partiet ønsker å finansiere ordningen, er ennå ikke vedtatt.

Høyre sier nei til mer penger

Høyre sier nei til å øke statens bidrag.

– Skattebetalerne bidrar per i dag med

nær 2,5 milliarder kroner i året til AFP, og summen vil øke i tiden fremover. Høyre vil fortsette med dette slik at vi kan få en forbedret AFP-ordning. Samtidig må ordningen være økonomisk bærekraftig over tid, skriver partiet i sitt svar til LO.

FrP har ikke tatt stilling til det nye forslaget fra LO og NHO. Partiets generelle syn på AFP ligger fast, og det er at ordningen bør gjelde alle, uavhengig om en er organisert eller ikke. Når det er skattebetalerne som finansierer eller delfinansierer en ordning, må den gjelde for alle, mener FrP.

Venstre vil at staten skal ut

Venstre vil utvikle det statlige bidraget til AFP-ordningen.

– Hvis AFP-ordningen skal videreføres, bør det være som en ren avtale mellom arbeidstaker og arbeidsgiver uten statlig bidrag, skriver Venstre i sitt svar. AFP gir rettigheter for drøyt halvparten av oss, men delfinansieres av alle arbeidstakere med flere milliarder hvert år over statsbudsjettet. Dette er urettferdig og feil bruk av det offentliges penger, hevder partiet.

KrF har ikke drøftet den nye utredningen fra LO og NHO grundig nok til at partiet har tatt en avgjørelse om en ny AFP.

Kilder: www.lo.no, frifagbevegelse.no

FOTO: STORTINGET

eksempler på hvordan den nye AFP-en vil slå ut

I det følgende er det valgt ut noen typeeksepler som illustrere hovedvirkninger av reformen. Det er valgt tre årskull, det første mulige født 1961, noen år etter reformen, født 1970, der overgangsordningen fortsatt er viktig, og årgang 1990 der overgangsordningen er nesten faset ut og ny modell bestemmer ytelsen.

I alle typeekseplene er det forutsatt at en starter i arbeid ved 22 år og har jevn inntekt på 5 G (504 265 kroner med gjennomsnittlig grunnbeløp for 2020) i hele karrieren. For 1963-kullet er det forutsatt pensjonering ved 67 år. Dette er valgt på bakgrunn av median avgangsalder i AFP-sektoren for 1951-kullet er drøyt 65 år, og at 1963-kullet på grunn av levealdersjusteringen må stå 2 år lenger i arbeid for å oppnå samme pensjonsnivå som 1951-kullet. 1993-kullet må stå ytterligere 3 år lenger i arbeid, og det er derfor valgt å vise pensjonsnivå ved 70 år for dette årskullet.

Hvis man ikke kompenserer for levealdersjusteringen, blir opptjeningen og ytelsene lavere. Det gjelder for alle pensjonsordninger, også for AFP, enten den reformeres eller ikke. Disse forutsetningene er valgt for enkelt å kunne sammenligne ordningene på tvers. Faktiske ytelser vil variere med opptjeningstid, uttaksalder og livsinntekt over alle år.

Noen eksempler på hvordan den nye AFP-ordningen blir

Trine har jobbet alle år i en AFP-bedrift etter 2014 og får det samme som før

- Født i 1961
- Ansatt i AFP-bedrift i 40 år fra 1983-2023
- 62 år i 2023
- Ville kvalifisert i dagens ordning
- Får i ny modell 8 års opptjening av 8 mulige fra 2015-2023
- Får ca. 56 000 kr livsvarig i ny modell, samme som i dagens modell hvis hun kvalifiserer for den

Trine er et eksempel på en person som ville ha kvalifisert i den gjeldende AFP-ordningen, og har lang tid i AFP-sektoren. Hun er født 1961, og søker om AFP ved fylte 62 år (2023). Hun arbeider i AFP-bedrift i perioden 1983–2023.

Trine har jobbet i samme bedrift fra 2015 til hun tar ut AFP i 2023. Det meste av Trines AFP er bestemt av folketrygdinntekten hun hatt før 2015. Hun har ikke inntekter fra bedrifter utenfor ordningen. Derfor blir AFP det samme med ny og dagens modell.

Men Trine kan ikke være sikker på å få AFP før i 2023 med dagens modell. Skulle hun miste jobben i 2022, mister hun alt med dagens modell. Med ny AFP vil hun være sikker på å få en god AFP-ytelse

Anders tjener på at hull tettes i ny ordning – får halv AFP mot null i dagens

- Født i 1961
- Ansatt i AFP-bedrift i 10 år fra 2009-2019
- 62 år i 2023
- Ville ikke kvalifisert i dagens ordning
- Får i ny modell 4 års opptjening fra 2015-2019
- Får ca. 28 000 kr livsvarig i ny modell. 0 i dagens modell

Anders er et eksempel på en person som ikke ville ha fått noen ytelse i dagens AFP-ordning, men som vil få en ytelse i reformert AFP. Anders er født i 1961, og søker om AFP ved fylte 62 år (i 2023). Han arbeidet i en AFP-bedrift i perioden 2009–2018.

I 2023 kunne Anders ha arbeidet i en AFP-bedrift i 8 år fra og med 2015, men han har kun arbeidet i en AFP-bedrift i 4 år fra og med 2015. Anders har altså arbeidet i 48 av 96 mulige måneder (4 av 8 mulige år) i AFP-bedrift fra og med 2015. Ytelsen i reformert AFP vil dermed beregnes med 48/96 deler (50 prosent) av samlet beregningsgrunnlag for folketrygden i årene frem til 2015, i tillegg til inntekt han hadde i AFP-bedriften i årene 2015–2018.

Anders ville i dagens ordning ikke motta AFP, men vil motta om lag 28 000 kroner pr. år i reformert AFP.

Noen eksempler på hvordan den nye AFP-ordningen blir

Frida får lavere AFP pga. manglende opptjening før fylte 55 år

- Født i 1970
- Ansatt i AFP-bedrift i 7 år fra 2025 og fortsatt ansatt ved uttak i 2032
- 62 år i 2032
- Ville kvalifisert i dagens ordning
- Får i ny modell 7 års opptjening fra 2025-2032
- Får ca. 23 000 kr livsvarig i ny modell, mot 56 000 i dagens ordning

Frida er et eksempel på en person som ville ha kvalifisert i den nåværende AFP-ordningen, men som ikke vil få en AFP-ytelse på dagens nivå ved en omlegging av AFP-ordningen. Frida er født 1970 (1. januar), og søker om AFP ved fylte 62 år (2032). Hun arbeidet i en AFP-bedrift i perioden 2025–2031 og helt frem til søknadstidspunktet.

I 2032 kunne Frida ha arbeidet i en AFP-bedrift i 17 år fra og med 2015, men hun har kun arbeidet i en AFP-bedrift i 7 år. Frida har altså arbeidet i 84 av 204 mulige måneder i AFP-bedrift fra og med 2015. Ytelsen i reformert AFP vil dermed beregnes med $84/204$ deler (41,2 prosent) av samlet beregningsgrunnlag for folketrygden i årene frem til 2015, i tillegg til inntekten hun hadde i AFP-bedriften i årene 2025–2031.

Frida ville i dagens ordning motta kroner 56 000 i årlig AFP pensjon, og om lag kroner 23 000 i reformert AFP.

Arne får nesten full AFP i ny ordning mot null i dagens ordning

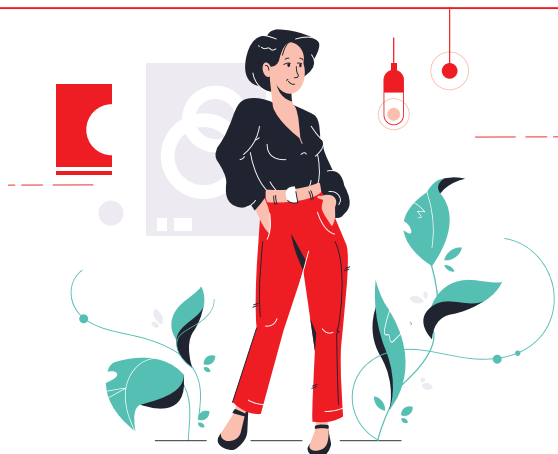
- Født i 1970
- Ansatt i AFP-bedrift i 38 år fra 1990 og ut 2031
- 62 år i 2032
- Ville ikke kvalifisert i dagens ordning
- Får i ny modell 16 av maks 17 års opptjening fra 2015-2031
- Får ca. 53 000 kr livsvarig i ny modell. 0 i dagens modell

Arne er et eksempel på en person som ikke ville ha kvalifisert i den gjeldende AFP-ordningen, til tross for lang tid i en AFP-bedrift. Arne er født 1970, og søker om AFP ved fylte 62 år (2032). Han arbeidet i AFP-bedrift i perioden 1992–2031.

I 2032 kunne Arne ha arbeidet i en AFP-bedrift i 17 år fra og med 2015, men han har kun arbeidet i en AFP-bedrift i 16 år. Arne har altså arbeidet i 192 av 204 mulige måneder i AFP-bedrift fra og med 2015. Ytelsen i reformert AFP vil dermed beregnes med $192/204$ deler (94,1 prosent) av samlet beregningsgrunnlag for folketrygden i årene frem til 2015, i tillegg til inntekten han hadde i AFP-bedriften i årene 2015–2030.

Arne ville i dagens ordning ikke motta AFP, men vil motta i reformert AFP motta en pensjon nesten på dagens nivå, dvs. 53 000 kroner.

Noen eksempler på hvordan den nye AFP-ordningen blir

Kari har de fleste år i AFP-bedrift, men har 7 år i andre bedrifter. Hun får noe redusert AFP

- Født i 1990
- Ansatt i AFP-bedrift fra 2015-2045
- 62 år i 2052
- Ville ikke kvalifisert i dagens ordning
- Får i ny modell 30 av maks 37 års tid i ordningen fra 2015-2045
- Får ca. 46 000 kr livsvarig i ny modell. 0 i dagens modell

Kari er et eksempel på en person som ikke ville ha kvalifisert i den gjeldende AFP-ordningen, selv om hun har 30 år i AFP-sektoren. Kari er født 1990, og søker om AFP ved fylte 62 år (2052). Han arbeider i AFP-bedrift i perioden 2015–2045.

Kari jobber i en bedrift med mange unge kolleger, og det er ingen som jobber der til de blir 62 år. Mange på jobben mener at det unødvendig å ha dagens AFP-ordning fordi de aldri får glede av den likevel. Ledelsen ønsker å kvitte seg med tariffavtalen, og sier til de ansatte at pengene som brukes på AFP kan brukes til bonus til de ansatte i stedet.

Kari slutter i jobben i 2045. Da har hun vært der i 30 år, og som 55-åring er hun blant de eldste. Det er ikke lett å få seg jobb i en AFP-bedrift der hun bor, og resten av yrkeslivet jobber hun et sted uten tariffavtale. Med dagens ordning får Kari ingenting for de 30 årene med AFP-ordning. Med ny ordning får hun en god livsvarig ytelse.

Thomas begynte i AFP-bedrift i 2012. Får maks AFP også i ny ordning.

- Født i 1990
- Begynte å jobbe i 2012 og har jobbet alle år i AFP-bedrift
- Ansatt i AFP-bedrift fra 2012 - 2052
- 62 år i 2052
- Ville kvalifisert i dagens ordning
- Får i ny modell 37 av maks 37 års tid i ordningen fra 2015 – 2052
- Får ca 56 000 kr livsvarig i ny modell. 56 000 i dagens modell

Thomas er et eksempel på en person som ville ha kvalifisert i den gjeldende AFP-ordningen, og har lang tid i AFP-sektoren. Han er født 1990, og søker om AFP ved fylte 62 år (2052). Han arbeider i AFP-bedrift i perioden 2012–2052.

Thomas har jobbet i ulike AFP-bedrifter sammenhengende fra 2015 til han tar ut AFP i 2052. Det meste av Thomas' AFP er bestemt av AFP-inntekten etter 2015. Han har ikke inntekter fra bedrifter utenfor ordningen. Derfor utgjør AFP det samme med ny modell og gammel modell.

Thomas kan ikke være sikker på å få AFP før i 2052 med dagens ordning. Mye kan skje før den tid. Med ny AFP vil han kunne være langt sikrere på å få en god AFP-ytelse.

Historien om AFP-ordningen

1988: Begrepet Avtalefestet pensjon (AFP) brukes for første gang i forbindelse med tariffoppgjøret dette året. AFP ble en del av en pakke på slutten av 80-tallet som skulle dempe lønns- og prisveksten gjennom mer moderate oppgjør. I bytte for dette krevde LO en tidligpensjonsordning for sliterne. Første steg mot en ny tidligpensjon ble tatt gjennom å innføre mulighet for å gå av ved fylte 66 år. I 1989 ble mulig avgangsalder senket til 65 år.

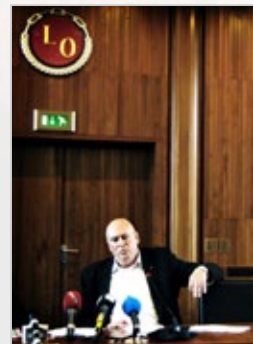

1992: Arbeidsløsheten var steget til 5,9 prosent. Den økende arbeidsledigheten ga ytterligere fart i argumentene for en tidligpensjonsordning. De gamle sliterne skulle sikres en verdig avgang fra arbeidslivet. Det var også viktig å sikre de unges vei inn i arbeidslivet. Folketrygden hadde 67 år som avgangsalder, uten andre alternativer enn uføretrygd. Antall uføretrygdede økte med fem prosent i året.

2001: Jens Stoltenbergs første regjering setter ned pensjonskommisjonen, ledet av Sigbjørn Johnsen. Målet var å sikre grunnlaget for et fremtidig pensjonssystem som gir trygghet og rettferdig fordeling, samtidig som et pensjonssystem skulle være økonomisk opprettholdbart over tid.

2004: Pensjonskommisjonen la frem sin utredning. Ett av de viktigste målene i pensjonsreformen var å få folk til å stå lenger i jobb. AFP-ordningen, slik den var utformet, passet ikke inn i dette bildet. AFP-ordningen måtte gjøres om fra å være en gulrot for å få folk til å slutte å arbeide, til en ordning som fikk folk til å jobbe lenger.

2022: LOs representantskap i februar skal ta stilling til om den nye AFP-ordningen skal bli en del av hovedoppgjøret i 2022.

2021: Sluttrapporten fra LO og NHO om den nye AFP-ordningen presenteres. De er enige om hvilke hovedendringer som bør gjøres, men den store utfordringen er å finansiere endringen i AFP til en ordning der man tjener opp AFP-rettigheter hele yrkeslivet. Hvordan de økte kostnadene skal betales må avtales i forhandlinger, og det vil trolig kreve økt statlig bidrag.

1993-94: Økonomien begynte å bli bedre, og dermed kunne arbeidet med den nye tidligpensjonen videreføres. LOs hovedkrav var AFP for 64-åringer, og det ble mulig i 1994.

1997-98: I 1997 ble det avtalt at 63-åringer kunne få gå av, og i 1998 var sist trinn i trappa klart: Avtalefestet pensjon (AFP) ble innført for 62-åringer i bedrifter med tariffavtale. AFP-ordningen ble også utvidet til å gjelde offentlig sektor. Fra 1988 til 2011 var AFP-ytelsene ganske identiske i offentlig og privat sektor. AFP var en tidligpensjonsordning for ansatte i virksomheter med tariffavtale, og det var små muligheter til å ha annet lønnet arbeid ved siden av uten at det ble store kutt i ytelsen.

2008: LO-leder Roar Flåthen forhandlet frem en ny AFP-ordning under tariffoppgjøret. AFP ble gjort om fra å være en tidligpensjonsordning til å bli en livsvarig ytelse. Før pensjonsreformen fikk en AFP for å dekke pensjonen i alderen 62 til 67 år. Etter pensjonsreformen kunne alle 62-åringer som jobber i bedrifter med tariffavtale søke om å få AFP. Og AFP-tillegget varer livet ut. Det er også et sett med regler for hvem som oppfyller kravene til å motta AFP-tillegget.

2018: Det tok tid å få på plass en ny AFP-ordning for offentlig sektor, og først i 2018 ble partene enige om en ny pensjonsordning for offentlig sektor. Den nye AFP-en for offentlig sektor gjelder fra 2025 for 1963-kullet, og er utformet etter modell av AFP i privat sektor. Til tariffoppgjøret i 2018 vedtok LOs representantskap at LO skulle bruke tariffoppgjøret til å videreutvikle AFP i privat sektor. Det skulle skje «ved tetting av hull for dem som faller fra og sikre nivået på ytelsene til sliterne». LO slo fast at AFP måtte videreføres som en avtalefestet ordning.

2017: Den nye AFP-ordningen ble evaluert etter 10 år, i 2017. Evalueringen trakk frem konkrete svakheter ved ordningen som burde forbedres neste gang AFP endres.

Ørjan Normann (52):

– AFP er en av de største grunnene til å velge et organisert arbeidsliv

– Det å søke seg mot det organiserte arbeidslivet har så mange fordeler. Og kanskje er AFP en av de største fordelene. I vår bransje er en reformert AFP derfor veldig viktig, sier hovedtillitsvalgt ved Hydro Husnes, Ørjan Normann.

Ørjan Normann er leder av Husnes Kjemiske Fagforening, leder av Samarbeidskomiteen for Aluminium og forbundsstyremedlem i Industri Energi. Selv har han fagbrev som prosessoperatør i elektrolyse og mange års erfaring fra helkontinuerlig skiftarbeid.

– Historisk sett hadde vi ingen skiftarbeidere som jobbet etter 62 år på vår arbeidsplass. Det var derfor en kamp for å rekke å bli 62 mens du fortsatt var i arbeid. Derfor var AFP ekstremt viktig for våre medlemmer da ordningen kom på plass, sier han.

AFP-utfordringer ved sykmeldinger

Selv om bransjen blir stadig mer høyteknologisk, er den fysiske belastningen fortsatt stor. Og å jobbe helkontinuerlig skift når man bikker 60-årene, beskrives av Normann ganske enkelt som ikke særlig helsefremmende.

– Byrden med å gå på arbeid er fortsatt til stede selv om de tunge bøkene ikke er der på samme måte som før, oppsummerer Normann.

Selv har han sett spesielt ett av hullene i dagens AFP-ordning på nært hold: Ansatte som får helseproblemer og kanskje

faller utenfor AFP på grunn av en periode med sykemelding.

– Når du har medlemmer som har jobbet 40 år i et organisert arbeidsliv, og så rekker de ikke AFP på grunn av problemer med helsa, så er det klart det er tungt.

Viktig for ungdommen

Normann håper dermed en reformert AFP-ordning vil bidra til å løse dette. Men han håper også at en ny ordning skal bli et enda bedre argument for å komme tidlig inn i det organiserte arbeidslivet.

I den reformerte AFP-ordningen legges

VIL HA ENDRING: Ørjan Normann jobber på Hydro Husnes. Han håper skiftet til en ny AFP-ordning vil komme raskt på plass.

FOTO: OLE PALMSTRØM, LO MEDIA

Når du har medlemmer som har jobbet 40 år i et organisert arbeidsliv, og så rekker de ikke AFP på grunn av problemer med helse, så er det klart det er tungt.

Ørjan Normann, leder av Husnes Kjemiske Fagforening

det nemlig opp til at hvert år som medlem i en bedrift med tariffavtale vil telle med hele yrkeslivet igjennom når man går av

med AFP. Dermed vil alle år i det organiserte arbeidslivet legges sammen, noe som ikke minst blir viktig for ungdommer.

I dag er det som kjent bare slutten av yrkeskarrieren som teller med for å få AFP. 7 år i AFP-bedrift fra du er 55 år til 62 år, gir det samme som 40 år i bedriften.

– Når det starter ungdommer hos oss forteller vi dem om forskjellen på lov og tariffavtale. Vi forteller dem om hvorfor vi har 37,5 timers arbeidsuke og ikke 40 uker som i loven. Om vi i fremtiden på samme måte kan fortelle at det å holde seg med arbeid innenfor den organiserte

delen av arbeidslivet også spiller inn på pensjonen, vil det gjøre tariffavtalene enda mer attraktive.

Håper endringen skjer raskt

Normann håper skiftet til en reformert AFP-ordning vil komme raskt på plass.

– Hvis man venter på noe godt, venter man aldri forgjeves. Men jeg har forhåpning om at det politiske skiftet vi har fått ved stortingsvalget vil forsterke handlingsrommet til å få spikret denne avtalen nå, en gang for alle.

Hovedprinsippene for en ny modell vil gjøre AFP-ordningen mer rettferdig og forutsigbar både for arbeidstakerne og bedriftene.

Nina Melsom, direktør for arbeidsliv i NHO (frifagbevegelse.no)

Dagens ordning har åpenbare svakheter, og behovet er stort for å gjøre endringer.

Rigmor Aasrud, arbeidspolitisk talsperson i Ap (frifagbevegelse.no)

AFP er et viktig velferdsgode for sliterne i arbeidslivet. I dag ser vi at for mange på tampen av arbeidslivet mister retten til AFP. Sånn kan vi ikke ha det.

Jørn Eggum, forbundsleder i Fellesforbundet (frifagbevegelse.no)

Du kan i gjennomsnitt gå glipp av én million kroner hvis du faller ut av ordningen på tampen av yrkeslivet, i og med at AFP er en livsvarig ytelse.

Carry Christine Solie, pensjonsekspert i Storebrand (storebrand.no)

Ny og forbedret AFP

Dette heftet tar for seg forslaget til ny AFP-ordning som er lagt frem av LO og NHO i juni 2021. Gjennom faktaartikler og intervjuer skal heftet gi en lettfattet presentasjon av de viktigste endringene som er foreslått. Heftet er produsert av LO Media på oppdrag fra LO. Heftet ble ferdigstilt 27. september 2021.

Ansvarlig redaktør: Trond Gram, LO
Prosjektledelse: LO Media Kommunikasjon
Layout: Mehmet Sezer, LO Media
Illustrasjoner: Adobe Stock
Trykk: Ålgård Offset
Opplag: 373.900